

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУЛЕ

Субъектлени оюочуларыны къаууму «Единая Россия» партияны регион бёлюмлерини секретарьларыны къуллукъларына дурус кёрюлгендиле

Москвада «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Председатели, РФ-ни Премьер-министри Дмитрий Медведев федерацияны субъектлерини башчылары – «Единая Россия» партияны регион бёлюмлерини секретарьлары бла тубешгенди. Анга Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Коков да къатышханды.

Губернаторланы къаууму кеслерини регионларында партияны бёлюмюне башчылык этерге сюйгенлерин билдиргендиле. Аны мен тюзге санайма. Кертиди, регион бёлюмюню секретарыны къуллугу алагъа къошакъ ауурлукъ жетдиреди. Башха жанындан а, партиябыз башчылык этген биригидю, ол а РФ-ни хар субъектине бек уллу онгла бередиде, бек алгъа уа бир жолгъа мингле бла адамланы эшитирге. Партиябызгъа бек узакъ жерледен да тюрлю-тюрлю даражада он мингле бла депутатла

киредиле. Сизде биринчи бёлюмле бардыла, ала федерацияны субъект-ини башчысына аны секретарьлыкъ

ишине себеплик этерге керекдиле», - деп чертгенди Медведев.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Туризм-рекреация комплексни айнытыу жаны бла проектлени тамамлауда бирге ишлеуню амаллары сюзюлгендиле

Тюнене Правительствону юйюнде КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Францияны Россей Федерацияда Энци эмда Толу эркинликке келечиси Сильви Берманн бла тубешгенди. Ол Къабарты-Малкъаргъа къырал жумуш бла келгенди.

Тубешиуню кезиунюнде инвестиция проектлени, ол санда регионда туризм-рекреация комплексни айнытыу бла байламлы проектлени тамамлауда бирге ишлеуню онглары сюзюлгендиле.

Биз экономика байламлыкъланы тохташдыругъа бла айнытыгъа уллу магъана беребиз эмда ол иште регионну экономикасына инвестицияла келирча этиуню баш борчларыбыздан бирине санайбыз. Сизни республикабызгъа келгенигиз кеп жанлы байламлыкъларыбызны айныуларына жангы кюч берлигине ишексизме, - деп чертгенди Казбек Коков.

Сильви Берманн а республиканы

башчысына жарыкъ къонакъбайлыкъ ючюн жюрек ыразылгъын билдиргенди эмда Къабарты-Малкъар бла

байламлыкъланы бютюн хайрылы жолларын белгилегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тапландыруу

Жолла, шахар орамла жангыртыладыла

Къабарты-Малкъарда «Къоркъуусуз эм тынгылы автомобиль жолла» деген проектни чеклеринде регион магъаналары болгъан онтогуз жолгъа тынгылы ремонт этиледиде.

Бююнлюкде жангыртуу ишле Яныкой-Лячинкъая, Нальчик-Нарткъала жоллада тамамлангандыла. Ол санда экинчисинде жолну жаны бла 2850 метр чакълы темир буруу тартылганды. Аны бла бирге бююнлюкде Нальчикде Киров, Муртазов, Гагарин, Ватулин, Курчатов, Титов, Некрасов, Жданов, Иванов, Вологиров, Коммунист, Аэропорт, Уражайная, Черкес, Надречная, Фестиваль эм Аргудан атлы орамлагъа да тынгылы ремонт этиледиде.

Бююнлюкде проектни чеклеринде 3821 метрге бордюрла, 1236 метр чакълы бирде жаяу жюрогенлени къоркъуусузлукъларын жалчытырча буруу, 3361 квадрат метре тротуар, машинала акырын барырча 13 тёбечик, 14 светофор, жолда жорукъланы билдирген 17,283 километр тенгли бир ыз эм 75 белги салынганды.

Больницаны тийреси биле-биле тюрленгенди

Нальчикни 1-чи номерли больницасыны аллында, Шортанов атлы орамда, къарангыда жаяу жюрогенлеге къыйын болгъанына, тротуарла, машинала сюелирча жерле да къоркъуусузлукъну излемлерине келишимгенлерине адамла социал сетъледе тарыга тургандыла. Аны юсюнден Битеуроссей халкъ фронтну (ОНФ) Къабарты-Малкъарда бёлюмюне да билдирлгенди.

Кемчиликлени кесибиз кёргенден сора, аланы юсюнден республиканы таматарларына эм Нальчикни мэриясына да айтханбыз. Андан сора кеп да бармай, объектеде жангы жаяу жолчук ишленгендиле, машинала тохтарча жерни жангырхандыла, тереклени керексиз бутакларын кесгендиле, кече жарытырча приборла да салгандыла. Белгилесича, шахарда ахшы тюрленюлеге туристле да эс бурадыла, - дейди ОНФ-ни регионда толтуруучу комитетини таматасы Евгений Бакаев.

Ол социал магъаналы объектеге, жолда къоркъуусузлукъга, тапландыруу ишле къалай бардырылганына эс бурулганлай турлугъун да айтханды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ФОРУМ

Аграрийлерибизни жетишимлери - даражалы кёрмючде

Къабарты-Малкъарны аграрийлери Ара Азияны Къазахстанда 6-8 ноябрьде «AgroWorld-2019» деген халкъла аралы кёрмючюне къатышырыкъдыла. Республиканы бириккен стендинде чёплеу эм жемиш битимле ёсдорген, эл мюлк оборудование, техника, мал аш эм пластмассдан абериле чыгъаргъан белгли предпритияла продукцияларын кёргозюрюкдюле.

Быйыл форумда битеу да 15 къыралдан, ол санда Голландиядан, Тюркден, Австралиядан,

Германиядан, Испаниядан, Канададан, Юг Кореядан, Кытайдан, Польшадан 120-дан аслам компанияны келечилерин сакълайдыла. Аны чеклеринде лекцияла, «тёгерек столла», презентацияла эм тубешиуле да ётерикдиле, эл мюлкю бардырууну алчы амалларын сюзерикдиле.

«AgroWorld Kazakhstan» саулай Орта Азияда къырал органланы, бизнесни келечилерин, бёлюмлени ассоциацияларын эм эл мюлк производительлени союзларын бирикдирген жерди.

Бизни корр.

Жазыпыу - 2020

«ЗАМАН» бла бирге болугъуз!

Багъалы окъуучуларыбыз!

«Заман» газетге 2020 жылны биринчи жарымына жазылыу андан ары бардырылады. Сиз ана тилибизде чыкъгъан газетни алырсыз, окъурсуз, ол хар биригизни да эсли кенгешигиз, огъурлу сёз нёгеригиз болуп туруп деп бек ышанабыз.

Бизни индексбиз - 51532

Субъектлени оюучуларыны кыаууму «Единая Россия» партияны регион бөлүмлерини секретарьларыны кыулуктарына дурус кёрюлгөндүлө

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кесини сёзюн партияны таматасы былай бошаганды: «Мында олтурганла регион бөлүмлеге башчылык этселе, ол партия структурала сизге таянчаклык этерикдиле, адамланы кыуумларын билирге, тюз оноула чыгарырга болушрукдула».

Ол күн окуна «Единая Россияны» Генсоветини Президиуму КъМР-ни

Башчысы Казбек Коковну, дагыда 12 субъектни оюучуларын партияны регион бөлүмлерини секретарьларыны кыулуктарына дурус кёргенди. Алайды да Адыгеяны, Башкирияны, Якутияны башчылары, Примор эмда Ставрополь крайланы, Киров, Нижегород, Новосибирск, Самара, Мурманск областланы губернаторлары, Севастопольну таматасы единарсланы регион бөлүмлерини

башчыларыны санына кыошулгандыла.

-Кючюбюзно бирикдирирге заман болганды. Алай бла айыручуларыбызны аллында, регионлада, партияны жер-жерли бөлүмлеринде ишлеген коллегаларыбызны аллында да бетибизни чыгарлыкыбыз, -дегенди «Единая Россияны» Генсоветини секретары **Андрей Турчак**, жыйылууда сөлөшө.

Туризм-рекреация комплексни айнытыу жаны бла проектлени тамамлауда бирге ишлеуно амаллары сюзюлгөндүлө

- Биз бирге ишлеунобюзно кючлендире барырга таукелбиз. Сёз бек алгач экономика байламлыклары юсюнден барады. Бюгюнлюкде экология эмда тау туризм жаны бла проектлерибиз да кепдюле. Кесиниз билгендикден, 2021 жыл Францияны Россейде эмда Россейни Францияда кюнлерини жылыды. Мен аксыл этгенден, Шимал Кавказ, артыкыда Элбрусну айнытыу проекты, хайыргы бирге ишлеуде магъаналы жерни алырга боллукдула. Биз тау кластерни юсюнден башламчылыкка эс бурабыз, аланы жашауда бардыруну да дурус керебиз, -дегенди тыш кыраллы посол.

Тюбешиуге Францияны Россей Федерацияда Посольствосуну Биринчи секретары **Николя Брутан**, Францияны Россейде Посольствосуну Аскер атташесини болушлукчусу **Лорен Дескавь**, РФ-ни Шимал Кавказы ишлери жаны бла министрини биринчи орунбасары **Одес Байсултанов**, РФ-ни Шимал Кавказы ишлери жаны бла министрини орунбасары **Ольга Рухулаева**, РФ-ни Тыш кыралла бла ишлерини министрствосуну Минеральные Воды шахарда келечисини кыулугуун толтурган **Мария Крутинева**, КъМР-де баш федерал инспектор **Тимур Маковев**, «Шимал Кавказы курортлары» АО-ну

бла «Миллет канат жолла» россей-француз компанияны башчылары да кыатышхандыла.

Къабарты-Малкъарда болгъан кюнлеринде дипломатла «Эльбрус» ВТРК-ны инфраструктура объектлерине кырагандыла, пассажир канат жолланы ишлери кыалай кыралгандыларын кёргендиле. Канат жолланы тартыу «Шимал Кавказы курортлары» АО-ну бла «POMA S.A.S.» французлу компанияны бирге СКФО-ну жеринден бардыргъан проектти.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствовосуну пресс-службасы.

Документге

Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау министрствосуну юсюнден Болумгъа тюрлениу кийириуну юсюнден

Къабарты-Малкъар

Республиканы Правительствовосуну

БЕГИМИ

2019 жылны 21 октябри

Нальчик ш. №183-ПП

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствовосу бегим этеди:

Къабарты-Малкъар Республиканы Саулукъ сакълау министрствосуну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствовосуну 2014 жылда 8 июльда чыгарылган 142-ПП номерли бегими бла кыабыл кёрюлгөн Болумуну 5-чи пунктуна 5.64-чю подпункту кыошарга:

«5.64 Къабарты-Малкъар Республиканы жеринде болгъан террорчулуккуну кезиунде ачыгъан адамлага эмда аллай аманлыккыны жолун кесууге кыатышханлага медицина болушлукъ этуу жаны бла ишни кырауды.».

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствовосуну Председатели МУСУКЛАНЫ А.

КЕНГЕШ

Социал жумушлагга - бюджетден аслам ахча

Къабарты-Малкъарны Правительствовосуну тюнегеги жыйлыууда республиканы келир эмда 2021-2022 жыллагга бюджетлерин сюзюуге аслам эс бурулганды. Кенгешге Парламентини, министрстволаны бла ведомстволаны эмда жер-жерли администрацияланы келечилери кыатышхандыла.

Правительствовосуну Председатели **Мусукланы Алий**, регионну баш финанс документи, аны келир кезиунде экономикасыны, социал эмда башха сфераларыны болумун кыарарыгын белгилеп, сюзюуге жууаплы кезден кыарарга чакыргъанды. Андан сора КъМР-ни экономиканы айнытыу министрини орунбасары **Хасан Тимижев** республиканы 2020-2022 жыллагга социал-экономика жаны бла айнытыу прогнозу бла шагъырейлендиргенди.

Ол билдиргенге кере, прогнозу эки тюрлюсю жарашдырылганды. Биринчиси айнытыу кергюзтеди, инвестицияла кербейирликтерин сакълайды. Экинчисине кере уа болум тюрлене барлыкды.

Ал тергеулеге кере, быыл регионну битеулу продукту (ВРП) 1,5 процентге кербейип, 145,6 миллиард сомга жетерикди, 2022 жылны ахырына уа бу керюмдюге 19,2 процентни кыошулуп, 196,7 миллиард сом бола кетерикди. Айныу асламысында промышленность, эл мюлк, кыруулуш эмда розница сатыу-алууну хайырындан боллукду, дегенди Тимижев. Налогланы ючден экин ток, газ, жылуу бла жалчытуу организацияла, кыруулуш компанияла эмда сатыу-алуу предприятияла берликдиле.

Сагъынылган жыллада республиканы бюджети кыалай боллугуун экономиканы айнытыу министрни кыулугу-

ун толтурган **Елена Лисун** билдиргенди. Биринчиден, ол экономикада болумгъа кере быйылгы баш финанс документге кыалай тюрлениуле сингдириллин туура этгенди. Алай бла налогладан

тышында 85,2 миллион сомгъа аз тюшерге боллукду. Ол тазирледен эмда хакъ телеуден тюшюрюлген файда таркыайганы бла байламды. Алай НДФЛ-ден эмда отлук акцизден а кыошак халда аллай бир келликди, дегенди ведомствонун башчысы.

Дагыда бюджет трансфертле бла энтта да 363,2 миллион сом келликди. Ол ахча юч жыллары толмагъан

сабийлеге тийишли учрежденилада кыошак жерле ачаргъа, дарманла бла жалчытыгъа, хата-палахланы кетериуге, ЖКХ ючюн субсидиялагъа, жоллагъа, агъач эмда от ёчюлтючю техника сатып алырга, эл мюлк кооперацияга берилликди. Аны бла бирге ЖКХ-ны реформированысына себеплик этуу Фонд адамланы эски жашау журтладан кечюрюуге 41 миллион сом белгенди.

Мусукланы Алий, сёзге кыошула, федерал бюджет энтта да кыабыл этилмегинин эсертгенди. Ансыз а хар керюмдюню жик-жиги бла тергер амал жокъду. Аны ючюн республиканы келир жылга финанс документи, толу болмагъан шартлагъа кере, кеси да аз-маз умутсузлук халда жарашдырылганды. Алай айтылганыча, кыралны бюджетти тохташдырылганы бла регионну керюмдюлерни да

Экинчисини санында миллет проектлени тамамлауга 4,8 миллиард сом белюнюрюкдю.

Быйыл бла тенгешдиргенде, келир жыл бюджетни кыоранчлары эки процентге кербейип, 35,65 миллиард сом чаклык боллукдула. Елена Лисун белгилегенге кере, андан 26 миллиарды социал жумушланы тамамлауга берилликди.

Кырал программалагъа кыарагъанда, барындан эсе кеп ахча (8,5 миллиард сом) билим берюуге белюнюрюкдю. Ызы бла социал жаны бла себеплик этуу барды (8,39 миллиард), саулук сакълауга уа 6,8 миллиард кыоратырга умут этиледи.

Талай объектни кыруулушларын бошаргъа 1,4 миллиард сом белюрге дейдиле. Сёз мында Чегем шахарда бла Солдатская станицада биришер школну, башха жерледе сабий садиклени, таза суу бла жалчытуучу инфраструктураны, спорт комплексни юсюнден барады.

Регион жоллагъа кыараргъа 2,43 миллиард сом берилликди, республиканы борчун кыайтарыу бла байламлы телеулеге уа 117 миллион сом белюнюрюкдю.

Кенгешде дагыда талай башха бегимлени проектлени сюзюлгөндиле. Ол санда: КъМР-де агъач мюлкю айнытыу жаны бла кырал программалагъа эмда регион жоллада транспортну жорююне чек салыну жорукларына тюрлениуле сингдирилгендиле, борчул халда медицина страхованияны жер-жерли фонду-ну келир юч жылга бюджетти да кыабыл кёрюлгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Жамауат палата

Онкологиягъа къажар кюрешни кючлендирирге кереклиси къаты айтылгъанды

КъМР-ни Жамауат палатасыны советини жыйылыуунда республикада онкология аурууну багъу системаны айнытууда тыйгъычла эмда аланы кетериюно жоллары сюзюлгенди. Аны палатаны башчысы Хазратали Бердов бардыргъанды.

Кенгеше саулыкъ сакълау министрни къуллугун толтургъан **Марат Хубиев**, Онкология диспансерни баш врачы **Анатолий Канцалиев** да къатышханды. Алай докладлагъа тынгылардан алгъа уа, башха иш тамамланганды. 8 сентябрьде къол кеториюно кюнюнде республикада айырыу участкалада Жамауат пала-

бла уа объектни федерал программаладан бирине къошарча мадарла бардырылгъанды. Алай заман аз болгъанын, саусузларыбызны сакълар онглары болмагъанын англайлабыз, аны себепли, багъу жаны бла тийишли мадарла толтуруладыла, дегенди ол.

Сёз ючюн, Нальчикни 1-чи, 2-чи номерли клиникалы больницаларында, районла аралы кеп профильли больницада онкологияны багъуу бөлүмле ачылгъандыла. Нальчикде Шортанов атлы орамда эркин болгъан саулыкъ сакълау учрежденияладан бири Онкодиспансерге берилгенди. Анда уа жаңгы бөлүмле къуралгъандыла, ол

таны атындан ишлеген жалынчакъсыз къараучуланы уллу къауумуна РФ-ни эмда КъМР-ни Жамауат палаталарыны башчыларыны ыразылыклары берилгенди.

Ызы бла совет ишин башлагъанды. Республикада онкология службаны юсюнден айта, Марат Хубиев Саулыкъ сакълау министерство бу къыйын ауруудан багъууну игилендирер ючюн болгъан онглары аймагъанын чертгенди. Ол санда кадрланы хазырлау, учрежденияланы ырыскы-техника базаларын игилендириу, шёндюгю багъуу амалланы синдириу жаны бла уллу иш толтурулгъанды. Республикада бу аурууну жайылыуну тохтатырға жаңгы онкодиспансер себеплик этерик эди деп, быйыл аны проект-смета документлерин хазырлауға ахча бөлүнгенин да билдиргенди. Ызы

санда реанимация эм интенсивный терапия. «Алгъын а диспансерде былай бөлүмле болмагъаны ючюн къыйын саусузлагъа къараялмай, аланы тышына ашырырға тюшгенди. Битеу бу жаңгычылыкъланы хайырындан шёндюгю диагностика, реанимация эм хирургия оборудование алыннганды. Бу жумушлагъа 150 миллион сом къоратылгъанды», - деп билдиргенди докладчы.

Районла аралы кеп профильли больницада эмда Консультатив-диагностика арада онкологиягъа багъуу амбулаторияла къуралгъандыла. «Алай бла республикада онкологиягъа къажар болушлукъну игилендирерге, аны качествовусун кеториюрге къолдан келгенди», - деп чертгенди ол.

Биринчи октябрьге дери шартлагъа кёре, диспансер эсепде онкология

диагноз бла 17 минг адамдан аслам бар эди. Жылны аллындан бери биринчи кере бу ауруу 1822 инсанда ачыкъланганды. Алай бла республикада жашагъанладан хар 100 минг адамгъа төрегенди, бу ауруудан 210 инсан къыйналады. Озгъан жыл бла тенгешдиргенде, аны ёлчери 10,1 процентте азайгъанды.

- Ауруу ачыкъланып, саусуз медицина болушлукъ алырға кеч къалмай келсе, ол сау боллугъуна ышанырчады. Алай, жарсыугъа, инсанланы асламы профилактика тинтиуледен ётерге ашыкъмайдыла, врачха заманында келмейдиге. Ала, аурууну къыйынлыгына тюз багъа бермей, саулыкъларына уллу заран саладыла, деп жарсыгъанды докладчы.

КъМР-ни Правительствосуну буйругъу бла онкология ауруугъа къажар программа къабыл этилгенди, ол 2024 жылгъа дери тамамланыллыкды. «Ол хар саусузгъа да тийишли болушлукъ берюу система къурауға бурлулду», - деп къошханды Хубиев.

Докладчы онкологияны багъуу жаны бла амбулатория араланы ишлерине энчи эс бургъанды. Бюгюнлюкде алагъа болушлукъ излеп 589 адам келгенди, аладан 22-синде бу къыйын ауруу болгъаны тохтадырылгъанды.

Аралда уа саусузгъа кюндюз стационарда химиотерапия этерча мадарла къуралыпдыла. Дагъыда алада диагнозну тюз тохтадырырға себеплик этген битеу амалла бардыла, специалистле да билимдиле. «Алай бла онкодиспансерни иши женгиллетилдикди. Анда уа бютунда къыйын саусузлагъа болушлукъ берилдикди», - деп чертгенди ол.

Быйыл а федерал программаны чеклеринде республикагъа онкология ауруудан багъууға берилген ахча эки кереге кёбейтилгенди эмда 756 миллион сомгъа жетгенди (бытыр - 336 миллион сом).

Жыйылыуда онкология диспансер-

ни баш врачы Анатолий Канцалиев да сёлешгенди. Докладчыны аллында ол Россей миллет-экология программаны жарашдырган эм къабыл этген къырраланы санына къошулгъанын иги шартха санагъанды. «Тегерекдеги къудуретни сакълау, аны тазалау жумушла бардырылмасала, миллетни саулугъун сакъларгъа онг боллукъ туююлду», - дегенди ол.

Баш врач профилактиканы магъанасына, онкодиспансерни жаңгы мекемын ишлетиюно, аны тийишли оборудование эм билимди кадрла бла жалчытыуну юслеринден айтханды. «Жарсыугъа, бюгюнлюкде адамладан службагъа тарыгъуула бардыла. Бизге ышанмай, кёлле кеслерине тышында бакъдырадыла. Аланы терслерге жарамайды, сёз адамны жашаууну, саулугъуну юслеринден барады. Пациент а анга берилген болушлукъну качествовусуна, толтурулгъан жумушладан сора аягъы юсюне болаллыгына, саулугъу къайтырғына ийнаыргъа керекди. Бюгюнлюкде тамамланган мадарла уа онкослужбагъа ышанылукуну къайтарыла деп ийнанама», - дегенди ол.

Докладчылагъа соруула кеп болгъандыла. Ол санда дарманла бла жалчытыуну, онкология не ючюн башланганыны, профилактиканы кенг ангалатырға кереклисини юслеринден айттылгъанды.

Жыйылыуда Жамауат палатаны социал политика, саулыкъ сакълау эм экология жаны бла комиссиясыны башчысы **Галина Егорова** да сёлешгенди. Ол да докладчыда онкология службаны ишинде кемчиликлени, аны айнытыуну мадарларыны юслеринден айтханды.

Палатаны советини кенгешинде ноябрьде тамамланыллык ишлени планы къабыл кёрюлгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Суратла авторундула.

Промышленность

Ростовда – ашарыкъларыбызны тюрлююгю

Кеп болмай Дондагы Ростов шахарда 21-чи регионла аралы аш-азыкъ кёрмочу болгъанды. Регионда аш-азыкъ промышленность жаны бла уллу проектленден бирине саналады. Мында алыучулагъа продукцияны кёргозторге, келишимле къурауға эм регионланы рынокларына чыгарырга да уллу онгла ачыладыла.

Быйыл Къабарты-Малкъарны атындан «Къонакъбай Ростов» деген кёрмочюге спирт къошулмагъан суусула чыгаргъан «Родник-Аква», «Кристалл-Терек» биригиле эм агъачдан абериле ишлеген предприятие къатышхандыла. Ол жумуш КъМР-ни Экономиканы айнытуу министерство, Экспортха себеплик этиу арасы къурап «Гитче эм орта предпринимательство эм кеслери бир тюрлю иш бла кюреширге суйгенлеге болушлукъ берюу» деген миллет проектте бөлүнгенин ахчагъа тамамланганды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Къонакъбайлыкъ

Чомартлыкъларын, чечерликлерин да аямагъандыла

Пятигорскде «Инсан Айырыула. Власть» деген 6-чы халкъла аралы илму-практика конференция бардырылады. Анга россейли эмда тыш къырралы алимле, айырыу комиссияланы, власть органланы, жамауатны келечилери, айырыула жаны бла ата журтлу эмда тыш къырралы экспертле къатышдыла. Ала айырыула бла байламлы ишледе тобеген кемчиликлени юслеринден сёлеширдикде, айырыу закондательствону игилендириу, демократиялы сайлауаны жалчытыр ючюн керек болгъан кадрланы хазырлауу амалларын излерикиди.

Тышында бардырыллыкъ жыйылыуну чеклеринде къонакъла Элбрусха тебегенди. Жолда бара уа Бахсан шахаргъа къайтхандыла. Анда уа алимлеге тамата тёлү, администрацияда ишлегенле, жамауат, жаш тёлү да жарыкъ тобегенди, миллет ашарыкъла бла сыйлагъандыла, концерт да кёргозгенди.

БАЙЛАМЛЫКЛА

«Тюрк халкыла маданиятларын жыяргыла, сакларгыла итинию бла кыуралганды бу фестиваль»

– Мухтар, ким-ким барганысыз ары, чактыргыла да ким этгенди?

– Кашхатаудан жетеулен болуп чыккы-ганыбыз жолгыла. «Таулула» деген ансамблини келечилери – жыр башчыла болуп, Занкишиланы Марат, Мечиланы Сафар бла мен, сора дагында Черек району администрациясыны культура бөлүмюню таматасы Кызыйланы Рамазан, ол элли Геукланы Хамит бла аушгерчи Рамазан Бербекте.

Ары бизни Венгрияда Дебрецен шахарда университетни устазы Агоч Гельгели чактырганды. Ол республиканы жамауатына белгиледи – алгыраакыла Дауут Кыра деген алим негери бла бирге бери келип, тау элге айлангыла, жырла жыйып кетгенди. Ала кыпчаккыладыла.

– Алай жыр байрамга алдан хазырландыла. Сиз не элтип барганысыз ары?

– Экишер жыр айтырбыз деп баргандык да, программа асыры кылынды, биз умут этгенча болмаганды. Бирер жыр айтканыбыз: Марат – «Тепенаны», Сафар – «Жермени», мен а – «Бийнегери». Жашла эжиу этгенди.

– Тюрк миллетени эсе ол байрам, сизден сора уа ары кимле баргандыла?

– Фестивальга ногайлыла, кыумукчула, башкирлине да кыатышандыла.

– Кыалай эди кыонакбайлыклары?

– Бек иги кыарагандыла. Тогуз күн турганды анда. Бу зат тапсыз эди деп айтыргыла жарамас. Бет жарыкчылары, кыонак юйлери, аш-суу бла жалчытуулары да бир да болмаганыча тап эди.

– Кыайда, кимни тынгылатканысыз эски таулу жырларыбызга?

– Биринчи концерттибиз Кечкеметде – жюз бла жыйырма минг адамлы шахарда болганды. Аны аты тюрк тилге «эчкиле кечинген жер» деп кечюроледи. Кыайда да бардыла кыурулушчула, алай а анда ишленген Концерт залны юсюнден энчи айтыргыла сюеме. Хар неси адамга тапкыгыла этилген, кишиге чырмау болмай, чыгаргыла, кирирге да аламат.

Мен ары Залиханланы Михаилни «Орта Кавказны тауларында болганды ишле» деген китабыны эки экземплярны, сора Будайланы Назирни музыка инструментлерибиз саналганды энди чыгга турганды китабын да элтен эдим. Кыуанган эдиле саугаларыбызга. Ол мен алда сагынганды Агоч Гельгели, профессор, жыр, музыка илиму бла кюрешеди да, анга Назирни китабы керти да уллу саугады.

– Венгрияны ара шахарында уа болганысыз?

– Хау, Будапештте кеп миллетли аудиторияны аллында эки концерт бергенди. Ол жерде Гюл Баба деп белгиле, отурсуздук этмеген, суфии жашаганды, была, османлыланы кыолларына тыюуп, алагыла жасак

Алгыраакыла малкыар халкыны делегациясы – Черек району келечилери – Венгрияда бардырылганды тюрк музыканы бла жырны «Аталык тамырла» деген халкыла аралы фестивалына кыатышандыла. Аны юсюнден ушагыбыз КМР-ни культураны сыйлы кыулукучу Ботталаны Мухтар бла барганды.

берип турганды эрте заманла. Аны сюеклери табып, жангыдан муслиман дин излегенча асырагандыла, оба башына да жатма этип. Ол жерге «Гюл Баба» пантеон дейдиле.

Биз дууа алдырыргыла дегенде, башхаланы жууккы кыоймаганды кыараучу, жол ачып, бизни сыйлы обаны кыатына жибергенди. Искусстволаны кыаласы деп да барды анда, минг бла ючжюз адам сыйынган. Улуу жыйылыула да анда болуучудула. Жыр байрамга ары кыурал кыулукучула, премьер-министрлери Виктор Орбан да келген эди юй бийчеси, кыпчаккылы Алико Левай бла. Ол тиширйу, аш-суу да салып, алай сыйлаганды бизни концерттен сора.

– Мухтар, сени ол Венгрияда жашаганды кыпчаккылыны тарыхлары бла шагыры болуп онугун бар эди. Не билген андан?

– Ары ала Чингизханны заманында кечгенди, айтханларына кере, 70 минг чаккылы болуп. Алагыла анда половчула дейдиле. Жарсыугыла, ала тиллерин тас этгенди, алай а бир-бир сөлзени уа хайырландыла. Агоч Гельгели бла Дауут Кыра бери келгендеринде, ала уа Ногайда, Кыумукыда да болгандыла, малкыар элге барып, кыартадан жырланы жыйгандыла. Аланы гылылууна, кыуралыуларына да кыарап, компьютерге салганды, венгри кыпчаккылыны тиллери бизники бла 89 процентте келишгенди. Сора эртеден кыалганды ата-бабаларыны сюеклери бла ДНК этгенде, ол кертюзтеннге кере, кыумукчула, малкыар

лыла, азербайджанлыла алагыла бек жууккы халкыла болуп чыккандыла. Ол себептен: «Сиз бизге бек жууккысыз», – дейдиле ала.

Онбешинчи юмюрге дери терелерин тас этмей тургандыла. Андан ары уа, кыурал таматала бири кете, бири келе, кыатылык эте, аланы кеслерини адет-терелерине бойсундуруп, христиан этип кыойгандыла. Ийнансанг, муслиман болганыбыз себепли, бизни кыуру таууккыла сыйлап тургандыла (кюледи).

– Румынияга уа кыалай бла тошгенсиз?

– Ол байламлыкны да кесини тарыхы барды. Будапешттен ары жети жюз километр барды. 1920 жылда Румынияны бла Венгрияны араларында уруш барганды. Ол заманда венгриялыны Трансильвания деген тюрк жерлери Румынияны кыолуна тошгенди. Венгриядан чыгып, аушдан ауганды жерге ала Улуу Кумания дейдиле. Жолда бара, этно-деревня деп бир жерге кыайтханды. Бизде «Таулу арбаз» деп бир байрам этеди, тюз да аны кеси, уллураккы, кенгирек алынып анды. Экиден бири – музей, кыалганы аш салынган кертючле, сохан, сарымсах, чибизи да тагылып. Миллет эришуле барыча, уллу майдан. Атла, арбала – хар зат да тюз бизден. Таш суратла – кеп. Ала католикледиле.

– Коңцертле ма бу номер аламат эди деп айтканымызга?

– Бизни бла бирге Будапештте университеттен «Фонезника» кыл кыбуз ансамбль барганды. Профессионалла. Бизни жырлагыла окуна мактам согул турганды.

дыла. Гыбыт кыбузулары, духовойлары да бар. Тюркден келген ногайлы, Асланбек Султанбеков деп, КыЧР-ни сыйлы артисти, жырлаганды, ойнаганды да этгенди. Ол да Агоч бир жырны кезиуон бир бирге этдюрюп айтхандыла. Ол сейир тойнолмюдо?! Андрей Навратил деп ариу ауазлы тиширйу бар эди, венгр жырны жырлаганды. Анга эжиу этип турганды биз. Дагында анда кеслерини халкы жырларын кыумукчула Курум Халилова бла Махмут Болатов айтхандыла. Башкирден жырчы Абдукарова Ханифе бла сыбызгычы – аны жашы Азат баргандыла. Занкишиланы Марат жырлаганды «Тепенаны» экиден бирин Марат, андан арысын Андрей кеси тиллеринде айтханды.

– Трансильванияда дагында не сейир зат кертгенсиз?

– Ма, сёз ючюн, ол этно-деревняда юч кыарт отуруп тура эдиле. Миллет кийимлери да башха-башха, кыалпакларында да – кыаналты тюкле. Ол миллет кийимле бир бирге нек ушамайдыла деп соргандымыз, алай аныгыла: бири кыойчу, экинчиси – тууар маллагыла кыараганды, ючюнчюсү – жылкычы. Ийнеклери да биздегиле ушамаганды, узун, метрге жеткен мойнозю. Сютюлер, эт-сют бергенлери да бар.

– Ахыр концерттибизни уа кыайда бергенсиз?

– Алтынчыбыз Дебреценде Жарыккандыры арада барганды. Биз сахнадан кетгенден сора да кыарсла тохтамай, жангыдан чыгып тургандымыз.

– Сен оюм этгенден, бу уллу иш не кыисап бла этилгенди?

– Мен аныгылаганды, венгриялы кыпчаккылыла культураны, искусстволарын да кыайтарыгыла, жырла, сакларгыла итнедиле. Ол мен алда айтханды шахарда Адет-тереле юйю барды. Агоч Гельгели анда да таматаладан бириди. Аны болганы окуна ол ниет хазнасын тас этген халкы биогон аны жангыдан артка жыяргыла кюрешенини бир шартыды. Бизнича халкылагыла ол дерсди.

Ол кече биз Хордай-Десертмен деген шахарда кыалгандымыз. Шахарны мери, аты Атилла эди: «Сиз халкы жырларыгызыны айтханда, бир зат кертюролген эди жюрегимде. Баям, ол ата-бабаларыбыздан кыаныбызда кыалганды эсгерю болуп», – дегенди.

– Бу байламлыкты энту юзюлмей барлыккы деп ийнанамызга?

– Биз анда болганды, Агоч билдиргеннге кере, Венгрияны парламентами тыш кыаралла бла байламлыкты жюртоткен комиссиясыны таматасы Россейни посолуна сөлешип, былай зат болады деп билдиргенди. Ол а келир жыл бу программаны Москвада кертюзторге сёз бергенди. Алайды да, анда тубеширбиз деп турама.

Ушаккыны МУСУКАЛАНЫ Сакинат бардырганды.

Снёт

Телекёпюр жаш инспекторланы бирикдиргенди

Краснодар крайда «Смена» битеуроссей сабий арада жолда жюрююно жаш инспекторларыны кыуралла аралы слёту этгенди. Школчуланы араларында жолда кыоркыуусуз жюрююно жорукларынын жаяр, сабийлени жолда

жашауларын бла саулукуларын сакларча онгла кыуар муратда бардырылганды бу терели тубешуиге Россейни 40 регионундан бла СНГ-ни 6 кыуралындан команда кыатышандыла.

Слётну кезиуонде кыуралганды

телекёпюр Россейни тюрлю-тюрлю регионларыны жаш инспекторларыны бирикдиргенди. Шимал-Кавказ федерал округу атындан анга Кыабарты-Малкыар кыатышанды. Анга онлайн амал бла кышулуу Нальчикде «Успех» билим беруу арада болганды. Аны устазлары, окуучулары, республиканы жаш инспекторлары да сабийлени хатадан саклау жаны бла не мадарла этилгендерини юсюнден билдиргенди, телекёпюрге кыатышанлагыла соруула да бергенди.

Жаш инспекторла Кючмезланы Саида бла Кыулийланы Кыайсын школчуланы араларында агитация иш кыалай бардырылганын, отряджа жангы жашчыкыла бла кызычыкыла кышулуру ючюн не мадарла этилгендерин да билдиргенди. «Гордость Кавказа» ансамблини

артисттери уа Кыабарты-Малкыарны бла Ингушетияны сыйлы артисткасы Жанатайланы Ирвананы бла Шауаланы Рамазаны

башчылыгында кыыз төпсөуде Шимал Кавказны халкылагыла шүөлүкүда бла келишулюкде жашагандылары кертюзтенди.

Сейир жолугуула

Кязим хажини Шыкыда юю-музейине тебиреп, Долинскде Малкяр халкны кёчгюнчюлюкде азап чекген адамларыны мемориалыны аллында сюелип турганыбызлай, кыатыбызга жашауу келген эр киши келип тохтаиды. Сора: "Былайда не кыуум барды?" - деп сорады. КъМР-ни Жазычуларыны союзуну правленини таматасы Белпайланы Муталип: «Биз халккыбызны ийнагы, адабиятыбызны мурдорун салган Мечиланы Казимни 160-жыллыгы бла байламлы аны тугуан элине атланып ту-

«Къудуретигиз – тамаша, адамларыгыз – огъурлу!»

рабыз. Ыразы эсенг, онгунг бар эсе, бизни бла кел да, кесинг кёрюнесе кыуумубузну»,- дейди.

Ол адам кыууанады, бизни бла машинага арсарсыз олтурады. Жолда бара, ушакъ этебиз. Ханиф Аглямул оглы татарлы болганын, кеп жылланы аскерде кыулукъ этгенин, офицер чында солугуа чыккынын да билдиреди.

"Мен "Грушевая роща" санаторийде октябрьни онунчусундан бери солуйма. Ары дери Интернетде Кыабарты-Малкярны, аны тарыхыны юсюнден да кеп окыгъанма. Бизни бла сизни тилигиз бирге бек ушайдыла. Мен билгенден, бизни ата-балаларыбыз эки кыарындашдан айырылгандыла. Аладан бири мында, Кавказда, кыалганды, башхасы уа Идил черекни боюнунда орналганды.

Малкяр халк кёчгюнчюлюкно сынагъанын да билгенме. Бери келген биринчи кюнюмде окуна мемориалга барганма. Анда суратлагъа кыараганма, Кыайсынын, Кязимни назмуларын да окыгъанма. Тарых магъаналы материалла бла да шагъирейленгенме. Битеу аланы кёрюп,

кёчгюнчюлюкге жораланган назмуланы окып, келюм толган эди. Халккыгыз сынагъанын Аллах энди бир инсанга да сынатмасын.

Кыаллай терслик этилгенди сизге! Хайт деген жашларыгыз уруш аулаклада жанларын, кыанларын аямай сермешген кезиуде аланы аналарыны, аталарыны, сабийлерини уа кыум жерлеге сюргендиле. Болсада, не уллу кыйынлыкъ сынагъан эсегиз да, киши жеринде мөхеллик этмегенсиз, жигерлигизиз бла сый-намыс тапхансыз. Анга мемориалда суратла бла шартла шагъатлыкъ этдиле».

Ханиф Аглямул оглы татар поэт Габдулла Тукайны назму-

улугун жашыралмай: «Сау болугуз мени бери келтиргенигиз ючюн. Ийнагыгыз манга, ма бу сыйлы жерде ёлсем да, ыразы эдим. Мен керти да аккылман бла, айтылыкъ поэтни чыгармалары бла шагъирейленгенме. Саугъага берилген китабын багъалы хазнаныча сакъларыкма.

Шыкы уа нечик алааматды, ол жаннетди. Мен таулу шорпаны, хычинлени да бек жаратханма. Адамларыгыз да бир огурлу, бир чомарт! Мени ким болганымы, кыайдан келгеними да сормаганлай, ханнеча кёрюп, сыйлагъандыла. Не сейирлик затла тыюмдечадыла, алыкы да ийнагыгызым

ларындан да иги кесегин айтханды. Шыкыны кёргенде уа сейир-тамашага кыалганды. Кязим хажини арбазында олтуруп, назмулагъа, жырлагъа да уллу эс буруп тынгылагъанды. Аны юйюню ичине кирип, хар затха сейирсинип кыараганды, Кыонакыла оюмларын жазган китапха да жюреги сезгенин жазганды.

Артва кыайта, жюрек учуну-

келмей турады керти жашауда болгъанларына. Кыазаннга кыайтсам, мында адамланы адеплиликлерин, табийгъатны ариулугуну юсюнден да жууукъларыма, танышларыма, нёгерлериме айтмай кыоярык тойюлме»,- деп, татарлы кыонак малкяр халкыга монглыкъ, эсенлик тежеди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Китапхана

Кыайтарып окыудум, кесиме кеп зат тапдым

Багъалы редакция, алгъаракылада Османланы Хыйсаны «Заманны кыадау ташы» деген китабы кыолума тышгенди. Мен аны тинтип, толу хапарын айталлыкъ тойюлме, болсада белгилер зат уа кепдо. Бай изданияды, асламысында устазлагъа жараулу эмда хайыры.

Бир жаш адам бу китапны менден тилеген окуна этгенди. Берип кыоялмагъанма, нек дегенде ол хар юйюрге да керекди, хар ёсюп келген аны окыргъа, билирге тийишлиди.

Мен аны кыолума алып, окуй, «заман», «кыадау», «таш» деген сёзлени магъаналарыны юсюнден сагъышланам. Автор аланы энчи айырып нек сайлагъан болур деп оюмлайма. Эсигизни бурчугуз, кыаллай кыйматлы сёзледиле ала. Бу акылы бай адамны ишиди деригим келеди.

Изданияды хапарла кепдоле. Мен «Ата юйден» башлагъа сойдюм. Эриуло чыгъармады. Билемсиз, бир инсан да билмейди бюгюн не тамбла сунмай турганлай не боллугун. Кыадар не бла кыуандырылгын не да жарысытырыгын. Ма бу теманы ачыккылайды автор сагъынылгъан хапарда. Кыачан эсе да толу юйюр жашагъан юйюню, арбазны эндиги ачылу болумун суратлайды. Сокур соймеклик кёлерин аулагъан жаш адам анасыны кыйынын, аны хурметин кёралмагъанындан палахлагъа кыалганын ангылатады. «Элде той», «Ресторанда той» деген чыгъармала да сейирдиле. Алада, бизни миллетни ариу адет-тёрелеринден сора да, халкны бюгюнлюкде болумун да кёрөбиз. Кесибизни ата-балаларыбыздан келген ыз бла бармай, бирде Европаны жолун сайлагъаныбызны, атала-анала уялмай ёз сабийлерини тойларында тепсегенлерин, келин-киеу да бугунуп кыйналмагъанларын кёрөбиз.

Бизни халкны адет-тёреси бек байды. Аны тийишлисича толтургъан кыйынды деп тохтайбыз бирде. Тойну оздурар ючюн аслам ырысыны излейбиз, аны себепли юйюрге кыралмай кыаладыла. Ол да чырмауду.

Жаш адамла бир бирни жарата эселе, не амалсызга кыалып, толу бохта излеп айланадыла. Адети бла кыурманлыкъ этилсе, столда ашсуу болса, эки жанындан да кыаршыла жыйылып, кыобуз таууш да эшитдирип, тепсеп-жырлап, ойнагъан да этип оздурсала болмаймыды тойну?

Хар зат да бир кюнню ичинде кыуралып кыалса, сюебиз. Алай а болмайды. Юй жашауда тынч, кыйын кезиу да бар. Бирле уа кинодача жашарга сюедиле. Кеп ырысыны излейдиле, аны хатасындан а юйюр чачылады. Адамла тынчылыкъ-

гъа юйренип, жашауларын бузадыла.

Юйюр кыурала эсе, экиси да бир аккыллы болуп, ишлеп, мал тутуп, бахчада урлукъ салып, тирлик жыйып жашарга нек жарамайды. Юй тутта билгенге ол да ырысхыды. Кыош да барабара тюзеледи дейдиле. Тёзюмлюк да керекди.

Ресторан тойлада оху мени ким кёреди кепчюлюкде деп, кеслерин бошлап кыйгъанла да боладыла. Биреу эслемесе да, Аллах кёреди.

Жаш тёлюню тепсеге-жырларга, ойнай-кюле билирге юйретгенин магъанасы уллу-

ду. Бирле ала ол хунерлерин айнытсала соймейдиле. Кыарнылыкыда жашап турган а тюзюмю да? Дуня малына алданып, кыалай бай болайык деп турмай, аллай фахмулары болгъанла ол жаны бла окып, аны чегине жетдирип, кеслери да кыуана, кыаранылыкыда тунчугуп турмай, бизни да хунерлери бла жубатсала иги тойюлмюю да? Алай бла халккыбызны атын да айтдырырла.

Аллайларыбызны юсюнден газетибизни бетинде окыуса, кыалай кёлюбюз кёлрюлюп, ёхтемленебиз. Бусагъатда спортха берилгенле да асламдыла. Ол да кыуандырады.

Огъарыда сагъынылгъан китапда «Табийгъат байлыкъ» деген хапар да бырды. Бу чыгъарма да кеп затны юсюнден сагъышха кыалдырады – суапын, гюнахны, къудуретни берген саугъасын келир тёлюлеге сакъламагъаныбызны.

Автор тюрлю-тюрлю затланы юсюнден темаланы кёлтореди мында. Бу издание терен тинтирилча затды. Осман улу республиканы иги кесек жерини юсюнден хапарлайды. Жерде ташчыкыдан башлап, кезде жулдузлагъа дери да суратлайды. Китапны хайыры саулай да миллетге, ёсюп келген тёлюге уа бютюнда уллуду. Кеп затны тапдым кесим да мында. Тёрт кере окуна кыайтарып-кыайтарып окудум. Сау бол, Хыйса, дей, андан дагыда башха тюрлю, сейир чыгъармала сакълагъанымы билдире, илхам тежейме.

БАЛЛИЛАНЫ Роза,
устаз.

Акция

Этнографиядан – уллу диктант

Кыабарты-Малкяр 1 ноябрьде «Уллу этнография диктант» деген тёртюнчю жарыкъландырыу акцияга кыатышырыкыды. Аны баш борчу - жамауатны Россейде жашагъан миллетлени юслеринден не билгенлерин ачыкъларга. Аны бла бирге этнография илму миллетлени арасында байламлыкъланы кочлеуде не магъана тутханын ангылатыргъады. Диктант субъектлени эн-

чиликлерине кёрө берилген эм бирча соруладан кыураллыкыды. Былтыр ол Россейде бла тыш кыуралада 4567 жерде ётгенди, анга саулай 392 минг адам кыатышханды. Ол сарнда Кыабарты-Малкярда 1821 адам билмилерин сынагъандыла. Проектни Миллетлени ишлери жаны бла федерал агентство бла Удмуртия Республиканы Миллет политика министерствосу Пре-

зидентни грантла фонду болушлугу бла бардырадыла. Кыабарты-Малкярда уа ол Граждан обществону институтлары бла байламлыкъ кыурау эмда миллетлени ишлери жаны бла министерствону, вузланы эмда муниципалитетлени себепликлери бла ётеди.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.**

Махти Къашхатауда уллу юйорде туугъанды. Ала төрт къарындаш бла юч эгеч болгъандыла. Аталары Къаншаубий Уллу Ата журт уруш башланган биринчи күнден окъуна фронтха кетгенди, 1943 жылда Дон сууну жагъасында къаты сермешледен биринде жан бергенди. Аналары Мисирланы Зарият Сауту элде жашагъанды. 1943 жылда болгъан бушуулу ишледен сора ол анда кесини 85-жыллыкъ атасы Заубатырны бла 80-жыллыкъ анасы Аякканы асырагъанды. Ол заманда Мисирладан 69 адамны өлтүрген эдиле.

Ол бушууну Зарият ёмюрюнде да унуталмагъанды. Аны юсюне уа урушну къыйынлыгы, эрини къазауатда өлгенини ачыуу да къошулгъандыла. Сабийле уа - ууакъ. Уллу юйорню битеу ауурлугу тиширүүну боюнана тюшеди. Жашланы, къызланы да ашатырға, кийиндирге керек. Ала барысы да аз болгъанча, бютюнда уллу къыйынлыкъ сынарға тюшеди - Зарият сабийлери бла бирге туугъан жеринден кёчюроледи.

Мокъаланы юйор Къыргызстанны Джалал-Абад областыны Сузакъ районуну Ленин атлы колхозуна тюшгенди. Ары баргъан жыл окъуна ачлыкъны, хауаны кёторалмай, къарындашланы кичиси Алий өледди. Не уллу къыйынлыкъга да къарамай, жан сакъларға керек эди. Насыпха, Зарият къолдан уста тиширүү болгъанды. Биргесине къумач согууучу станокну алып баргъаны юйорню адамларыны жанларын сакъларгъанды.

Орта Азияда ала жашагъан жерде мамукъ кёп болгъанды, Зарият мамукъ халыладан юсге киерча тюрлю-тюрлю затла согууп, сатып, юйорюны аны бла къутхаргъанды. Кёбюсюнде уа чарыкъла тигип, аланы сатып тургъанды неда ашар затлаа алышханды.

Тамата жашлары Хусей Сузакъны МТС-инде (машина-трактор станция) токарны шекирти болуп тохташханды, къысха заманны ичинде окъуна ол ишни эбине юйренгенди. Артада уа къарындашы Махти да токарь болурға аны къолунда юйренип башлагъанды. Къалай-алай болса да,

ачдан ёлмей, юйорню кечинирине онг чыкъланды. Хусейни машина-трактор станцияда бек иги урунганланы санын да саугъалап тургъандыла. Аны Къыргызстанны ара шахары Фрунзеде (бусагъатда Бишкек) ачылган республикалы эл мюлк кёрмючге къатышырға да жибергенди.

1956 жылда Мокъаланы

Хунерпиллик

Киритлеге бой салдыргъан Махти

Бизни адамларыбызны араларында сейирлик усталыклары болгъанла не заманда да кёп эдиле. Алай сейфлени ачыуучу малкъарлыгы уа манга биринчи кере тюберге тюшгенди. Иш а былай болгъанды. Мен ишлеген махкемеден биринде магъаналы документле салынган сейфни ачылклары тасболадыла. Манга Нальчикни Ара банкында ишлеген Королёвну тап, бизни жумушубузну жалаңда ол толтураллыкды, дейдиле. Мен Вячеслав Семеновичи

телефон номерин табып, жарысуубузну анга билдиреу, ол а, иши кёп болгъанын анылатып,

Къаншаубийни юйорю биринчилени санында туугъан жерине къайтханды. Эки жылдан сора уа Махтини аскерге аладыла. Жашны анда жыллыкъ курслаға окъурға жибергенди. Аланы бошагъандан сора ол артиллериядан от ачыуну системаларыны оборудованясына ремонт этиуну устасы болады. Аскерден къайтхандан сора Мокъа улу шофёр курслаға жюриуп башлайды. Бир ненча жылны ичинде «Къызыл Малкъар» колхозда ишлеп тургъанды. Къашхатауға музыка школга устаз болуп келген къабартылы къыз Светлана Бахова бла танышып, экиси да юйор къурагъандыла.

Ол жыл окъуна ала Нальчикге кёчгенди. 1963 жылда Махти Къырал банкны республикалы конторунда сик-

1990 жылда уа техникаға уста жашны «Нальчик» банкны таматасы Эндрейланы Борис кесине чакъларды да, Махти анда оборудованяны техника жумушларына къарау эм ремонт этиу жаны бла инженер болуп ишлейди. Пенсияға чыкъландан сора да ол ишин къоймагъан эди. Кёп жылланы бет жарыкты урунган ючюн аны майдалла бла, ахча бла да кёп кере саугъалагъандыла, «Урууну ветераны» деген атха да тийишли кёргенди.

Киритлени ачарға къалай бла уста болгъанса деп соргъанымда, Махти былай харапарлагъанды: «Республикалы къырал банкны конторунда мени бла бирге тамата техник болуп Рогов Илья Моисеевич ишлегенди. Ол бош зама-

нында киритлени ачарға юйренгенди. Мен а анги къарап тургъанма. Ол кесини жашырынлыклары ачык этерге артык бек соймегенди, кесини жашын окъуна юйретмегенди, алай манга уа, къалай эсе да, онг кёзден къарагъанды. Сейфлени ачарға биргесине ала да башлагъанды. Биринчи кере бирге

лыгъызда сейф сюеледи, аны киритини энчи жашырынлыклары бардыла, аланы билирге керекди. Ол ишге адамны кёп акъылы, кючу да кетедиле. Ачыуучу инструментлени болушлыклары бла тюрлю-тюрлю амалла этерге, киритни ичинде не бола тургъанын иги сезерге керекди, алайсыз сейф анги бой саллык туююлду.

Махтиге кодлары болгъан бек къыйын сейфледен бир ненчасын ачарға тюшгенди. Аланы ачар ючюн а, медицина фонендоскопну хайырланьырға, киритни тарихли кодун тауушха кёре айыра билирге керекди. Кесини бу сейирлик ишинде Махти мингге жууукъ киритни ачханды. Керти да «медвежатник» деген ма олду - айыуаны хорлап чыкъланды. Киритле ачыу жаны бла аллай аспелистле Нальчикде жалаңда экеулен болгъандыла.

мени бла бирге ишлеген жашха айтыгъыз, дейди.

Ол адам а мени бир элим Мокъаланы Махти болгъанын сейоркуну этеме. Кеси да мен эрттеден таныгъан, Черек районда намысы-сыйы жюриоген, республиканы эл мюлкюнде кёп жылланы ишлеген, бир ненча майдал бла саугъаланган, "Къызыл Малкъар" колхозну аягы юсюне салыуда эмда аны ёсююнде уллу къыйыны болгъан белгили механизатор Мокъаланы Хусейни къарындашы болуп чыгъады.

Махти жашау къадарына да ырадыды. Кеси сайлап, суююп алгъан юй бийчеси Света бла бир бирини анылап, ариу жашап келедиле, юч сабий да ёсдоргенди. Ала адеплидедиле, ариу къылыкълыладыла. Тамата жашлары Юра анасыны жолу бла баргъанды - музыканды. Астраханда консерваторияны бошагъанды, Нальчик - 20-да аскер оркестрни дирижёр болуп ишлейди. Кичи жашлары Сергей а, атасыча, техникаға устады. Украинаны Кривой Рог шахарында самолётланы радиоаппаратуралары жаны бла усталыкны Туполов атлы училищеде алгъанды. Бюгюнлюкде уа «Синдика» компанияны баш инженериди. Къызлары Мария республиканы Парламентини къырал служба эмда кадрла бёлюмюно таматасыны экинчисиди.

Мокъаланы Махти жыл саны сексенден атлагъанына да къарамай, жарык кёллюди, кимге да болушурға, эс тапдырғыға хазырды. Аны бла сёлешсент, кёлюн кётюролмей, жюриоген къууанмай къаламайды. Узакъ ёмюрлю бол, темирлени жюриеклерине тынгылай, аланы кесине бой салдыра билген уста къоллу Махти шүхубуз.

ЭФЕНДИЛАНЫ Эрменбий.

Себеплик

Табийгъатха жууугъуракъ болурча

Кёп болмай Къабарты-Малкъарны къырал бийик-тау заповеднигинде «Заповедные друзья» деген акция өтгенди. Анга Къабарты-Малкъар аграр университетни «Ветеринария» кафедрасыны доценти Асият Диданова, тамата преподаватели Альбина Темирдашева эм студентлери къатышхандыла.

Аны магъанасы - жамауатны эсин табийгъатны эмда тегерекдеги къудуретни сакъларға бурургъады. Аны чеклеринде къонакъланы заповедник эмда Россейни энчи сакъланган табийгъат жерлери бла шагъарейлендиргенди эм видеоролик кёрюзтгенди.

Студентле мында табийгъатны сакълару бла байламлы тюрлю-тюрлю жумушла тамамланганларын, ол санда илму-излем,

экология-жарыкъландырыу иш къалай бардырылгъанын билгенди.

Программаны экинчи кесегинде уа ала «Табийгъатны къоруулауучулары» викторинаға къатышхандыла эм «Мен табийгъатха жууукъ болурға сойме» деген сурат кёрмючге да къарагъандыла. Ахырында Асият Ауесовна, жаш адамланы атындан учреждениада урунганлаға ыразылыгын айта, ала кёп жангы зат билгенлерин, студентлени арасында, баям, жашауларын бу жаны бла байламлы этерге сойгенле да табыллыкларын чертенди.

ТОГЪУЗАЛАНЫ Лейла,
КъМР-ни бийик-тау заповеднигини таматасыны орунбасары.

ЭСДЕ ТУТУУ

Жарыктылыгын тас этмеген Мухаммат

Жазаланы Мухаммат уруш аллында окуртрга Нальчикке барады. Эки ыйык да озгунчу, эгечлери: «Сенсиз биз туралмайбыз», - деп, юйге келтирип кыядыла. Ол элде сабанчы, малчы болуп да урунганды. Улуу Ата журт уруш башланганда уа кызауатха кетгенди. Болмагынанча чырайлы, уллу, кыярылуу жаш болганды. Кыярылыгында да керюне эди ол сыфаты. Кыялыгыну суу жагылаадагы артиллерияда бардырганды. Анда уа кыялай кыяна кыянагынын биз тейю хапарладан бла киноладан билебиз.

Мухамматны айтханындан, алай сермешледен сора адам кылай сау кыялыгыны сейир этерчады. Кекню, жерни, сууну жандырып, кыяралтып, тегерек будуман болган жерге тыосенг, жашаудан тыонюлоп, аз бек кыоркмайса. Болсада Мухаммат сау-саламат кыялы, мамыр жашауга кыайтханды. Кызастанны суук Степняк шахарында билим алып, тууган элине кыай-

тып, зоотехник болуп турганды. Жаза улу оюнчу адам болганды. Кесинден эшитген бир хапарын айтайым. «Энишгеден практикага Хусей деп бир жаш

«Бу ташны бир жанына тыртюп кетерирге керекди», - дейме.

Атладан тышебиз да, былай тап болур дегенча, юч жеринден жабышабыз. Таш а кыайры теберикди. Биягы мени: «Бу Хусей деген иги тыртюмди, оллахий. Уруп, ары барма кыярма», - дейме. Ола: «Тохтагыгыз бир», - деп, ич кенчегине дери тешинеди да: «Тутчугуз, энди тепмесе керюрсюз», - дейди. Биз а кюлоп иебиз. Ангылайды сора бизни масхара этгенибизни, кышиге айтмазыбызны тилейди. «Элге тигелегенлей кыя да сойма, ачык аракы да салама», - дейди.

Айтханыча да этген эди. Биз а бир кыамамагыанла, иш хак берилген кюн «Хусей» дегенибизлей, «Тохтагыз, ингир да бир болсун, биягы жерге келирсиз», - дер эди. Алты ай да ёткю, ол а практикасын бошады да кетди. Ма алай кечинген эдик».

Ююсою да ол дуниядадыла, жаннетде жатысыла.

ГАБОЛАНЫ Хамит.
Тёбен Чегем эл.

келеди. Бир аягындан кыяяуурак эди. Мен, нёгерим Назир да ол жашны алып, тау жайлыклага кыай чыгыбыз. Элден бир отуз километр узакыда ёморден бери турган эки-юч этажлы бир таш тыз да жол жанында турады. Назирге кёз кысама да:

кыяргыа керекди», - деди.

Мадына эрге ююнчю курсда окуюй турганлай барганды. Эм алга кыайын анасы, эри да аны окуюдан тыйдыла. «Тиширугыа билим неге керекди? Биринчиден, биз сени ишлетирги тыйюлбюз, экинчиден а, кёз аллыбызда турсанг сюебиз», - дедила. Жангы келин алагыа сёз айттыргыа болмады, окуюун кыюйду.

Бир жылдан а кызычык да тапды. Ёшон сютю жокт

алмай мени бир айым озмагыанды. Андан кыяналганым ююнчю аш орунуму арурганды. Энди уа аш орунуму ол заманда болган жаралары ачылып кыаладыла. Хар калегими санга кыоратыргыа кюрөшип, кесим а ол жыллада ёлорге аз кыалганма. Кыязым, байлык адамны саклауган кючю. Насыллы тыйюл эсенг да, тёз. Эринг да ичгичи неда наркоман тыйюлдо, не керекди санга?» - деди. Мадына: «Кылай ангыламайса сен мени, анам? Мен жашаргыа сюеме, жашаргы! Ол юйде уа шкаф кибикме. Мен адамма, сау адам», - деп жылды.

Ма алайды жашау: бирле жарлыкындан, бирле уа байлыкыдан жияйдыла.

Адамны жюреги сейир затды: бирге насыллы болур ююнчю, сурат ишлерге, башхагыа - жырларга, ююнчюге уа жазарга, тыртюнчюге сабан сюрюрге, бешинчиге адамлагыа багаргыа керекди. Хар инсан да жюреги сюйген иш бла кюрөширге излейди.

Бир-бир тиширула насылпаны анализкыда табадыла. Бирле уа - байлыкыда. Жашауларыны маганысын жаланда сюймекликке кергенле да аз тыйюлдоле. Мадына уа бир зат да этмейди насыллы. Кызыны тыонюлгени эслеп, анасы аны невротололга элти. Бусагытта Мадына больницадады. Алай врачны айтханына керё, ол аны кёлжон жарык эталлык тыйюлдо. «Сизни кёлюгюзюню, жюрегигизни жарытырык неди - мен билмейме. Кесигиз излетки», - дейди. Ол сёзлени эшитгенлей, Мадына жылды: «Доктор, анама эрийме ансы, ёлюп кыаллык эдим. Жаланда мени керюрге сюйген, жаланда мени излеген жокыда жашаган юйюмде. Кызыгыым окуна манга угбай, нянясына тартылады».

Алиманы жуукыла-тенгле керселе уа: «Кызынгы насыбы тутханды», - дейдиле, сукыладнадыла. Айхай, юй - кюбюрдю. Аны ичиндегиле кылай жашаганлары ала жаланда кеслери биледе.

БАЙСЫЛАНЫ Марзипт.

Алима жангыз кызы Мадына кеси ёсдорюгенди. Эри бла бир жыл жашаганлай, жарашмай, айырылады. Аланы тыйюшлени баш сылтауу жарлыкык эди. Алима декретге чыкыгандан сора бютюнда кыяйналыргыа тыошгенди. «Сени неге да кюлюнг ушагандан не хайыр, юйюнге жетдирамлайса ахчаны? «Кел олтурайык», - деселе тенлеринг, угбай, мени юйюм барды, деп нек айтмайса? Киши эсенг, киши бол, хар кимни

Жашау хаппа

Байла да жияйдыла

айтханын этип айланма да. Эрттенликден ингирге кырулушда кюрөшесе, артта алган солларыны ичиге жоюп кыояса. Энди устаз тенгериме ёнкюч тилеп уялмай кылай бараймы?» - деп тырман этгенде Алима, эри жууап кыайтармаганды. Аны бла жашаган жылы он жылча керюнгенди.

Ичтен адамны кылыкларынын кетюрюрге хар тиширууну да кюлюндан келмейди. Алима да тейалмады. Ол ангылай эди кызычыгына аталлык бек уллу саугасы аны атасы бла жашау этгени боллугун, алай кызы ююнчю окуна баш исени ичгенине тёзерег сюймеди. Жарлыкык. Кызычыгынын ариу кийиндирге, анга татыулу ашла алыргыа, не бла да кыуандырыргыа излегенди жаш ана. Алай устазны иш хакы бир затха да жетмей эди. Ёнкючледен башы кытуулмай жашап турду.

Артта уа репетиторлыкыга тызегди да, кылайы ёсе башлады. Кызы бла тыш кыярадаллагы окуна барганды. Мадына школда иги окугыаны себепли университетни инглиз да ёлюмюне да кыяйналмай кирди. Анда кёбюсонде кылайлы юйюрледен сабийле болгандыла. Асхат да аладан бири эди. Кызыны тилей аны жуукылары келгенлеринде, Алима: «Иги тукумданды, байды, «хо» деп

эди да, сабийге биринчи кюнден окуна няня кыарап башлады. Юйде аш этген бир тишируу, быстыр, адыр жууган, юйде тизгин жыйган - экинчи, сабийге кыараган а ююнчю тишируу эрттенден ингирге дери арымтайталмай ишлейдиле. Мадына уа бу юйюрде не зат ююнчю турганын ангылапмайды. Эри айла бла командировкалада, келсе уа, эрттенликден ингирге дери ишинде. «Ма аны бла бирге заманында университетни бошасам эди, мен да бюгюнюкде ишлейлык эдим. Энди уа не ары, не бери теберге онгум болмай кыалды да», - деп сокурана эди ол.

Бир кюн эрине: «Кызычыкыга да беш жыл толду, нянясын тапса, ол мени излеген да этмейди, окуюума заочно кыайтырмы эдим?» - дегенинде, ол кюлоп кюйду. Бир кюн анасына барып, жашауундан тарыкыды. «Олулу ариу юйде былай насылсыз болуруа деп эсиме да келмегенди. Мен нек жашаганмы ангыламаймы, анам. Кимге керекме? Жаланда санга, бир санга. Турган юйюмде уа, ёлсем да, тас болсам да, мени бир адам да эслемезлик сунама», - дей эди Мадына.

Анасы аны кюлюндан келатенича жапсарыргыа кюрөшди. Ол репетитор иш бла кюрөшип башлагынын жарлыкыларынын эсерди. «Ёнкюч ахча

Эсепле

Оператив ишни тырилтыу, жолда кыоркыуусулуккы жалчытыу изленеге

Россейни МВД-сыны Элбрус районда ёлюмюнде кыулык этгенле быйылны ююнчю кварталында ишлерини эсеплерин чыгаргандыла, келир заманга борчла белгилегенди. Анга жораланган жыйылууга полицияны полковниги, КъМР-де МВД-ны полициясыны таматасыны орунбасарыны кыулуугун толтурган **Сурадж Хоконов**, Элбрус районну администратциясыны башчысыны кыулуугун толтурган **Арслан Улимбашев**, МВД-ны район ёлюмюнде жамаут советни таматасы **Эбуулары Осман**, КъМР-де МВД-ны Штабыны инспекциясыны баш инспектору ич службаны полковниги **Энейланы Марат** кыатышхандыла.

Жыйылууну ёлюмюнде таматасы полицияны полковниги **Герийланы Мухтар** бардырган. Анда белгиленгенича, 9 айны ичинде районну жеринде адамла аслам кыатышып бардырылган байрамланы, тыбешуулени, эришуулени эм башха ишлени кезиюнде нызамлык, кыоркыуусулуккы да

жалчытылгандыла, бир тырлю бузуклык этилмегенди.

Аны бла бирге эсепге алынган хыйлалык ишлени, ол санда информация-телекоммуникация технологияланы хайырланып этилген аманлыккылары, саны ёсгенди. Ол шартха энчи состав бютюн уллу эс бурургыа кереклиси да эсертилгенди.

Быйылны тыртюнчю кварталында оператив ишле да белгиленгенди. Келир заманда экстремизмге бла терроризмге кыажу мадарланы дайым бардырыргыа, аманлык ишлени алгядан билип, жолларын кесерег, тийишли ведомствола эмда службала бла байламлыккылары кючлендирге кереклиси эсертилгенди. Андан сора да, оператив-излеу ишни тырилтырге, жолда кыоркыуусулуккы жалчытыргыа, экономикада, ЖКХ-да, отлук-энергетика комплекседе, АПК-да аманлыккылары табаргыа эм ачыкларга борч салынганды, деп билдиргенди КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Спорт

Темуккуланы Къайсынны кезиулю хорламлары

Польшада тырлю-тырлю жыл сандагы ветеранланы спорт тутушуудан дунияны чемпионаты кезиулю керё ётгенди. Анда Темуккуланы Къайсын, 60-65-жыллыккылары кыауумунда эрише, жетишимли болганды. Эркин тутушуудан ол алтын майдал алганды, «классиклени» араларында уа ююнчю жерге чыкыганды.

Польшада тырлю-тырлю жыл сандагы ветеранланы спорт тутушуудан дунияны чемпионаты кезиулю керё ётгенди. Анда Темуккуланы Къайсын, 60-65-жыллыккылары кыауумунда эрише, жетишимли болганды. Эркин тутушуудан ол алтын майдал алганды, «классиклени» араларында уа ююнчю жерге чыкыганды.

Анатолий ТАЛАЕВ.
СУРАТДА: Темуккуланы Къайсын пьедесталны экинчи тапкасында.

Была ветеранны биринчи

КОНКУРС

Илму эм техника жаны бла кырал саугага кимле тийишлидиле

КыМР-ни Башчысыны «Кыбарты-Малкыар Республиканы Илму эм техника жаны бла кырал премиясыны юсюнден» 2015 жылда 26 январьда чыгарылган 11-УГ номерли Указына тийишлиликте КыМР-ни Башчысында Илмуда эм техникада кырал саугала жаны бла совет 2019-2021 жылда Кыбарты-Малкыар Республикада Илму эм техника жаны бла кырал премияланы алырга деп хазырланган ишлени конкурсун башлайды.

Илму эм техника жаны бла эки премия берилликте, хар бири биришер миллион сом. Алагыла бу затла ючюн тийишли боладыла:

гуманитар, керти эм техника илмуланы айныгыда жетишимле эмда Кыбарты-Малкыар Респу-

бликаны социал-экономика айныуна кыйын салганы ючюн; ресурсланы аяган эм дуняда экология жаны бла таза болган юлгюледен артха кыалмаган технологияланы бла техниканы, жангы материаланы, машиналары эм механизмлени жарашдырганы эм жашауга кийиргени ючюн;

илмуну бла техниканы синдириуну мурдорунда уруну ючюн ёдюрюуну, продукцияны жангы качеству тюрлюлерин жарашдырыуну жалчытхан айырмалы производстволу керюмдюле ючюн.

Кыбарты-Малкыар Республиканы Илму эм техника жаны бла кырал премиясын алырга излеген кандидатланы документлери бла материалларын бериу низам-

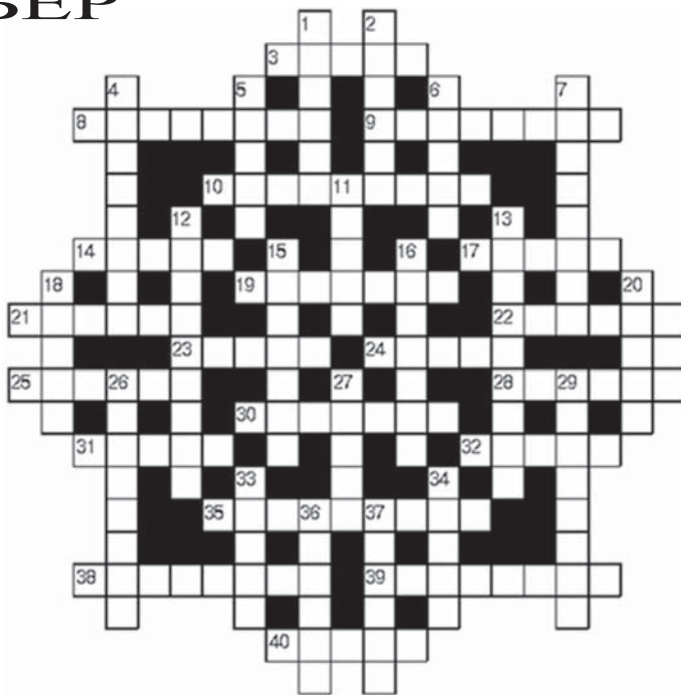
лары КыМР-ни Жарыкыландырыу, илму эм жаш телюню ишлери жаны бла министерствосуну сайтында (www.edu.kbr.ru) эмда Кыбарты-Малкыар Республиканы Правительствосуну порталында (www.pravitelstvokbr.ru) басмаланыдыла.

Тийишли излемлеге кере жарашдырылган документле бла материалла **2019 жылны 18 ноябрине 18:00 сагьатха дер** авторланы кеслеринден неда аланы ышанган адамларындын КыМР-ни Жарыкыландырыу, илму эм жаш телюню ишлери жаны бла министерствосунда бу адрес бла алынадыла: **360000, Нальчик шахар, Кешоков атлы орам, 43, 305-чи отоу**. Телефон: **42-07-79**.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 3. Тахтада битген, кыбуугун артхангы жиятыучу кетет. **8.** Кынатлы. **9.** Кызыганып, аман кезден кырау. **10.** Бек арыганга алай болуу дейдиле. **14.** Кыгытда затны сыфатын ишлеу. **17.** Затны кыйыры, бошалуу. **19.** Жаз башында жауган кыар. **21.** Нарт Кырарашуайны аты. **22.** Тишируу ат. **23.** Тюрсюн. **24.** Ат сютден ичги. **25.** Азан кычырыучу жер. **28.** Кыш ит. **30.** Спортну тюрлюсю. **31.** Кырарачай курорт. **32.** Ёлчем. **35.** Таматалык. **38.** Балта аууздан чартлаган агач кесекчик. **39.** Барбус чабакны тауча аты. **40.** Кызгында керек зат.

ЁРСИНЕ: 1. Ит. **2.** Гара суу. **4.** Адамга ол эшитирге сюйген затны айтыучу адам. **5.** Киритни негери. **6.** Кишилик. **7.** Төрчини футболда эсгертиу амалы. **11.** Ыразылык. **12.** Терек. **13.** Кыямат күн. **15.** Сюдге жазылган кыагыт. **16.** Сен билмеген хапарны эшитиу. **18.** Клей. **20.** Улуу тиши жануар. **26.** Самолётла кыонган жер. **27.** Тёзюм. **29.** Бир бирден узак кетиу. **33.** Кырарачайны атасы. **34.** Буз тау. **36.** Узун сапты табага алай да айтадыла. **37.** Сакьларга берилген зат.

ГАЗЕТНИ 122-чи НОМЕРИНДЕ
БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 5. Чомача. **6.** Оразай. **9.** Шулуу. **10.** Жасак. **11.** Ачлык. **12.** Турна. **16.** Акьташ. **18.** Чапырак. **19.** Улубаш. **20.** Кыраууз. **21.** Хадауус. **22.** Абаза. **25.** Кыауга. **30.** Абама. **31.** Керти. **32.** Сапра. **33.** Метеке. **34.** Ачылуу.

ЁРСИНЕ: 1. Чолпан. **2.** Палах. **3.** Борак. **4.** Кыпчык. **7.** Кыуру. **8.** Кына. **13.** Рузлама. **14.** Жабалак. **15.** Кыалаур. **17.** Тулукчу. **23.** Баба. **24.** Зөмзөм. **26.** Адамла. **27.** Гьарш. **28.** Чегем. **29.** Атлам.

Фестиваль

Закый шайырыбызны хурметине

Кыбарты-Малкыар Республиканы Маданият министрствосу, закый малкыар поэт, жарыкыландырыучу эм акыйман Мечиланы Кязим тууганлы 160 жыл толганына жоралап, поэзияны «Пусть сваи живёт моё доброе слово!» деген байрамдын бардырылыккыды. Аны программасында:

Интернетде **#Читаем-Кязима #Кязимниокуйбуз#** поэтика флешмоб кыралганды.

29 октябрьде Кырал концерт залда «Кязим окуула» деген сабий адабият байрам боллуккыда, анга назму окууда хорлаганла кыатышырыккыдыла. Фойеде Мечиланы Кязимни чыгармаларына кере жарашдырылган сабий суратланы кермючю кыраллыккыды. Башланган заманы: **14:00 сагьатда**.

30 октябрьде Атажук улу атлы бахчада Поэзия аллеяда шайыры эсгертемсини жанында опен-эйр халда Мечиланы Кязимни назмуларын окууруккыдула. Башланган заманы: **14:00 сагьатда**.

30 октябрьде Музыкалы театрда «Живое слово мудрого Кязима» деген бай-

рам ингир бардырылыккыды. Фойеде «Мудрец Кавказа» сурат-документал, этнография кермюч боллуккыда. Башланган заманы: **18:30 сагьатда**.

31 октябрьде поэти тууган журтунда, Черек районда, юбилей жыйылыуа ётерикдиле.

15-16 ноябрьде, Мечиланы Кязимни хурметине аталып, эркин тутушудан халкыла аралы турнир боллуккыда.

Сорлуклары болганла бу телефон номерге селешсинле: **42-43-13**.

Фестивальны афишасы бла Кыбарты-Малкыар Республиканы Маданият министрствосуну официал сайтында шагьрейленирге онг барды.

Билдирюу

Аскерге – контракт бла

Нальчик шахарны аскер комиссариаты аскерге чакьырылыккы эмда бийик эм орта профессионал билимилери болган инсанладан Юг аскер округну аскер биригулеринде бла бёлюмлеринде контракт бла кыулуккы этериклени сайлайды.

Аскерде кыулуккы этгенлеге быллай онгла бериледиле: -аскер чыннга, аскерде не кыулуккы алганына кере ахча теленеди. Анга дагыда кыулуккы этген жыллары, кыулуккы этген болумлары, кыаруу жаны бла иги хазырланганы ючюн да кышулады. Дагыда ай сайын аскерде не кыулуккы алганына кере да бир окладны ёлчөми теленеди; -социал жаны бла да жашау журтла, кийимле, медицина жумушла, аш-азыккы бла да хакьсыз жалчтылынадыла, окуурга кириге льготала бериледиле, 20 жылдан сора пенсияга чыгарга эркин этиледиле.

Соруулары болганына Нальчик шахарны аскер комиссариатына бу адрес бла келирге боллуккыдула: **КыМР, Нальчик ш., Вологиров орам, 26, 24-чю каб., тел: 77-84-15**.

Учредительле: Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редакторну орунбасары
ТЕКУЛАНЫ ХАУА

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЬЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зукура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асдамлы информацияны эркинликлерин кыруулауу жаны бла Кыбарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагы «КыМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графике кере **19.00** сагьатда кыол салынады. **20.00** сагьатда кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:

Текуланы Хауа - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия, Кучукланы Сафият - жууаплы секретарыны орунбасары; Бийекуланы Жаннет - (1,2,3,4-чю бетле), Гегяланы Валентина - 9,11-чи бетле); Баллиланы Феруза - (10,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы **1459** экз. Заказ № **964** Багыасы **15** сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почтасы: elbor_50@mail.ru